

Article Info/Makale Bilgisi

Received/Geliş: 13.01.2020 Accepted/Kabul: 17.08.2020 Published/Yayınlama:30.10.2020

Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Mesleki Kaygı Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi¹

Cahit Taşdemir², Kelimetullah Geçer³

Öz

Amaç, öğretmen adaylarının bazı değişkenlere göre mesleki kaygı düzeylerinin belirlenmesidir. Çalışmada veri toplama aracı olarak “ Öğretmen Adayı Kaygı Ölçeği ” kullanılmıştır. Ölçek 2017-2018 öğretim yılının 2. döneminde, bir devlet üniversitesinin ilgili bölümünde öğrenim gören toplam 185 öğrenciye uygulanmıştır. Analiz için, bağımsız örneklem t-testi, ANOVA kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre; adayların görev odaklı kaygılarına ait puanlarının ortalama değeri yüksek ve ben merkezli kaygılarına ait puanlarının ortalama değerinin ise düşük olduğu görülmektedir. Genel anlamda, mesleki kaygı düzeylerinin orta seviyede olduğu, bu düzeyin her üç faktörde de yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Cinsiyete göre iki kaygı düzeyine ait puan ortalamalarının farklılaşmadığı, ancak cinsiyet değişkeninin ben merkezli kaygı düzeyine yönelik anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir. Lise değişkenine göre; öğrenci - ben merkezli kaygı düzeyine ait puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaşmadığı, fakat meslek lisesi mezunlarının lehine görev merkezli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçlarının diğer branşlarda okuyan aday öğretmenler için rehber olacağı ve kapsamının genişletilerek yeni çalışmalar yapılması açısından önem taşıdığı söylenebilir. Sonuç olarak bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Mesleki kaygı, kaygı düzeyi, fen bilimleri öğretmeni adayı.

Determining the Factor Affecting Professional Anxiety Levels of Pre-Service Science Teachers

Abstract

The aim is to determine the professional anxiety levels of the teacher candidates according to some variables. “Teacher candidate Anxiety Scale” was used as a data collection tool in the study. The scale is 2nd of the 2017-2018 school year during its term, it was applied to a total of 185 students studying in the relevant department of a State University. For the analysis of the data, independent sample t-test and Anova were used according to the number of variables. According to the findings obtained from the research; it was determined that the average value of the candidates' scores for task-oriented concerns was high and the average value of their scores for self-centered concerns was low. In general, occupational anxiety levels were moderate, and this level did not differ significantly in all three factors relative to the age variable. It was found that the score averages for the two levels

¹ Bu makale International Congress Of Science Culture And Education (Inces) Adlı Kongrede Sunumu Yapıldı: 28 Nisan ve 1 Mayıs 2018 tarihleri arasında.

²Dr. Öğretim Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Tatvan Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye, ctasdemir@beu.edu.tr

³ Öğretim Görevlisi, Bitlis Eren Üniversitesi, Tatvan Meslek Yüksekokulu, Bitlis, Türkiye, k_gacar@hotmail.com

of anxiety did not differ according to gender, but the gender variable differed significantly towards the level of self-centered anxiety. According to the high school type variable, it is observed that the point averages of the student - self-centered anxiety level do not differ significantly, but there is a significant difference in the task-centered anxiety levels in favor of the graduates of the vocational high school. It can be said that the results of the research will be a guide for prospective teachers studying in other branches and that it is important to expand the scope and carry out new studies. Some suggestions have been made in line with the result.

Keywords: Occupational anxiety, level of anxiety, science teacher candidate

1. GİRİŞ

Eğitim sisteminin tartışılmaz, en vazgeçilmez ögesi öğretmendir ve toplumların geleceği için büyük önem taşımaktadır. Bu durum öğretmenlerin özenle yetiştirilmesinin ne denli önemli olduğunu vurgulamaktadır. Özenle yetiştirilme durumu; öğretmen adaylarını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin incelenmesi ve bunlara yönelik çözümlerin bulunması ile ve ileride öğretmen olacak bireylerin hem kendileri hem öğrencileri hem de toplumları için daha verimli olması şeklinde gerçekleştirilmelidir. Her bireyi etkilediği gibi öğretmen adaylarını da olumsuz yönde etkileyen, tüm toplumda bu faktörler içinde en büyük olumsuz etkiye sahip olan kavram kaygıdır. (Çelen ve Bulut, 2015).

Genelde, birey tarafından tehlike arzedecek bir durumda hissedilen rahatsız edici ve endişelendiren ya da bireye yönelik tehlikeli bir durumda ortaya çıkabilen bir hissiyat, heyecan uyandırıcı bir kavram olarak kaygı nitelendirilebilir (Işık, 1996; Akt. Uçak ve Bindak, 2017). Gündelik hayatta sıkça kullanılan ve karşılaşılan bir kavram olduğundan, bu konuyla ilgili kapsamlı araştırma yapan Öner (1998)' in kaygı kavramını “kişinin tehlike oluşturabilecek bir durum olarak gördüğü, çevresel kaynaklı bir uyarıcıya bağlı negatif etkiye neden olduğunu umduğu, bireyde meydana gelen bir ruh hali” şeklinde yorumlamıştır.

Fuller, Bown ve Katz (1969) yaptıkları çalışmada, meleğe yönelik öğretmen kaygılarının bilinen zaman aralıklarında yoğunlaştığı, bu kaygıları; ben-görev ve öğrenci-merkezli kaygılar şeklinde üç gruba ayırdığı görülmektedir. Bireyin kendisi, ben- merkezli kaygılarda odak noktasıdır. Mesleğinde başarılı olup olmayacağı, bu şekilde devam edip edemeyeceğine yönelik endişe taşıyan ve bundan dolayı kendilerini sürekli olarak stres altında hisseden öğretmenler bu grupta yer almaktadır. Görev merkezli kaygı grubunu, etkili eğitimci olabilme kaygısı içinde olan ve bu sebeple de kendi branşında faydalanabileceği özgün öğretim materyal ve yöntemlerini, araç-gereçlerini araştırmaya, geliştirmeye başlayan öğretmenler kapsar. Ayrıca bu grubun odak noktasında ise, bireyin öğreticilik görevi yer almaktadır. Öğrenciler, öğrenci-merkezli kaygıların odak noktasındadır. Bu kaygı türüne sahip öğretmen adayları, öğretim materyal ve yöntemleriyle ilgili tasarım ve düşüncelerinde çoğunlukla öğrenci odaklı olmaktadır. Bu nedenle öğretmen adayları sosyal yönüyle, zihinsel ve duygusal olarak her öğrencinin gereksinimlerini tam anlamıyla ne şekilde giderebileceğini düşünme ve araştırma eğilimindedir (Şaban, Korkmaz ve Akbaşı, 2004; Akt. Çelen ve Bulut, 2015).

Kaygı konusu ile ilgili yapılan literatür araştırmasında, öğretmen adaylarının mesleki kaygılarına yönelik birçok çalışmanın olduğu tespit edilmiştir (Bozdam ve Taşgın, 2011; Çubukçu ve Dönmez, 2011; Dilmaç, 2010; Dursun ve Karagün,2012; Gümrükçü Bilgici ve Deniz, 2016; Kafkas, Açak, Çoban ve Karademir, 2010; Serin, Güneş, Değirmenci, 2015; Şaban, Korkmaz ve Akbaşlı, 2004; Taşgın, 2006; Temiz, 2011; Uçak ve Bindak, 2017; Ünalı ve Alaz, 2008; Varol, Erbaş ve Ünlü, 2014). Alanyazın incelendiğinde fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerine yönelik literatürde kapsamlı herhangi bir çalışmanın yapılmadığı görülmektedir. Bu ise, fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışmanın yapılması gerektiğinin önemini gösterir. Bu nedenle öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri “öğretmenlerin kaliteli ve nitelikli olarak yetiştirilmesinde önem taşıdığı için belirlenmesi gerekmektedir (Cabi ve Yalçınalp, 2013)”. Fen Bilimleri Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin hangi düzeyde olduğunu belirlemek amacı ile yapılan bu çalışmanın literatüre katkı sunacağı düşünülmektedir. Adayların mesleklerine yönelik kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere göre(cinsiyet, mezuniyet ve yaş) belirlemektir. Amaca yönelik şu sorulara cevap aranmıştır.

1. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri hangi seviyededir?
2. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygıları mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma için uygun olan ilişkisel tarama modeli deseni kullanılmıştır. Bu model, daha önce veya şuan var olan bir durumu olduğu şekliyle tasvir etmeyi hedeflemektedir (Karasar, 2002). Yapılan çalışmada bazı değişkenlere göre(cinsiyet, mezun olunan okul türü ve yaş) fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı tespit edilmiştir.

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Van İlinde Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Fen bilimleri Öğretmenliği bölümünde okuyan toplam 185 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Örneklem olarak seçilen adayların 147 kişi (% 79, 5) kız, 38 kişi (% 20, 5) erkektir. Adayların mezun oldukları lise türüne göre 76 kişi (% 41, 1) Genel Lise, 12 kişi (% 6,

5) Meslek Lisesi, 97 kişi (% 52 ,4) Anadolu Lisesi mezunudur. Yine adaylardan 30 kişi (% 16, 2) 1. sınıf, 42 kişi (% 22, 7) 2. sınıf, 52 kişi (% 28, 1) 3. sınıf ve 61 kişi de (% 33, 0) 4. sınıf öğrencileridir. Yaş gruplarına bakıldığında 73 kişi (% 39, 5) 18-20 yaş arasında, 99 kişi (% 53, 5) 21-23 yaş arasında ve 13 kişi (% 7, 0) 24-26 yaş arasında öğretmen adayını temsil etmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma için kullanılacak veriler, Şaban, Korkmaz, Akbaşı, (2004) tarafından, Borich (1996)' dan uyarlanarak geliştirilen “ Öğretmen Adayı Kaygı ölçeği” ile araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu uygulanarak elde edilmiştir. Ölçek beşli likert türünden 45 soru, üç bölüm ve 1. “Kaygılanmıyorum”. 2. “ Çok Az Kaygılanıyorum”, 3. “ Kısmen Kaygılanıyorum”, 4. “ Oldukça Kaygılanıyorum”, ve 5. “ Çok Kaygılanıyorum” şeklinde oluşturulmuştur.

Ölçekteki madde sayısı her bölüm için 15 olarak belirlenmiştir. 2, 4, 8, 9, 13, 14, 18, 20, 24, 26, 28, 30, 32, 35 ve 44. maddeler ben-merkezli kaygıları ölçmektedir. 1, 3, 6, 7, 10, 11, 12, 16, 21, 25, 27, 31, 33, 40 ve 42. maddeler ise görev-merkezli kaygıları ve 5, 15, 17, 19, 22, 23, 29, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 43 ve 45. maddeler de öğrenci-merkezli kaygıları ölçmektedir. Ölçekte mevcut bölümler için maksimum alınabilecek puan değeri 75 olarak belirlenmiştir. Bu nedenle, bir bölümden bir adayın aldığı puan ne kadar fazla ise, o bölüm için öğretmen adayının temsil ettiği mesleki kaygı düzeyi de o düzeyde yüksek olacaktır anlamı taşır. İlk defa Fuller ve meslektaşlarının (Fuller ve Parson, 1974) yaptıkları öğretmen adayı kaygı ölçeğine yönelik(Rogan, Borich ve Taylor, 1992) geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları da birçok araştırmada kullanılmıştır. Araştırma için kullanılan bu ölçeğin güvenilirliği için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılıp, ölçeğin birinci bölümü (ben-merkezli kaygılar) için .76; ikinci bölümü (görev-merkezli kaygılar) için .73 ve üçüncü bölümü (öğrenci-merkezli kaygılar) için de .76 bulunmuştur (Şaban, Korkmaz, Akbaşı, 2004; Akt. Taşğın, 2006).

Yapılan araştırma için kullanılan ölçeklerin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları tekrardan hesaplanıp, ilk bölüm (ben-merkezli kaygılar) için .72, ikinci bölüm (görev-merkezli kaygılar) için .70 ve üçüncü bölüm (öğrenci-merkezli kaygılar) için de .73 belirlenmiştir.

Verilerin Analizi

Yapılan araştırmanın amacına uygun, Likert türü anket ile belirlenecek olan verilerin istatistiksel analiz sonuçları SPSS17.0 programı kullanılmıştır. Adaylar tarafından doldurulan ölçekte, Max., Min., puanları ortalaması ve standart sapma (Ss) değerleri hesaplanmıştır. Cinsiyete göre adayların mesleki kaygı seviyelerinde anlamlı olarak bir farklılaşmanın olmadığını göstermek için bağımsız tek örneklem t-testi ve mezun olduğu okul türü ve yaş kriterleri için ise; anlamlı olarak bir farklılığın olup olmadığını göstermek için ANOVA kullanılmıştır. Homojen varyans testi sonucunma

göre $p > 0,05$ olarak çıkmıştır. Sonuç olarak, bu sonucun temel varsayımı sağlaması, varyans analizinden elde edeceğimiz sonuçların sağlıklı olduğunu göstermektedir (Kalaycı, 2006, s. 138). Scheffe testi F değerinin anlamlı olduğu durumda hangi gruplarda farklılığın belirleyebilmek için de tercih edilmiştir. Ve elde edilen nicel verilerin analizi sonrasında anlamlılık düzeyi .05 şeklinde hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Araştırma bulguları, araştırmanın amacı doğrultusunda cevabı aranacak olan soruların sıralamasına göre sunulmuştur. Araştırmanın ilk sorusu “ Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri hangi seviyededir? ” şeklinde belirlenmiştir. Anketten elde edilen veriler değerlendirilerek aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo-1’ de verilmiştir.

Tablo-1. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı ölçeğine verdikleri cevaplara ilişkin sonuçlar

Faktörler	n	Min	Max	$\bar{x}$	Ss	Ranj
Görev Merkezli Kaygı	185	18	70	39,35	10,63	15-75
Öğrenci Merkezli Kaygı	185	15	59	35,78	11,17	15-75
Ben merkezli Kaygı	185	15	71	34,90	9,94	15-75

Tablo-1 incelendiğinde, adayların görev odaklı kaygılarına ait puan ortalamaları $\bar{x}= 39, 35$; öğrenci odaklı kaygılarına ait puan ortalamaları $\bar{x}= 35, 78$ ve ben merkezli kaygılarına ait puan ortalamalarının ise $\bar{x}= 34, 90$ olduğu görülmektedir. Adayların görev merkezli kaygı puan ortalamaları ortalama puanlara göre en yüksek ve ben merkezli kaygılarına ait puan ortalamaları ise en düşük düzeyde çıkmıştır. Buna göre, adayların mesleklerine ait kaygı düzeylerinin orta düzeyde çıktığı ifade edilebilir. Bu sonuç, Bozdam ve Taşgın (2011), Çubukçu ve Dönmez (2011)’ in yaptıkları çalışmaların sonucu ile benzerlik göstermektedir.

Belirli bir orandaki kaygının, motivasyonun istikrarda tutulmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Tam tersine yüksek düzeydeki kaygı, kişinin verimli bir şekilde enerjisini kullanarak, yapacağı işe adapte olmasına engel teşkil eder (Ünalı ve Alaz, 2008). Eğitim fakültesi’ ndeki dört yıllık hizmet öncesi öğrenimleri boyunca öğretmen adaylarının, öğrendikleri bilgi, beceri ve deneyimleri doğrultusunda öğretmenlik mesleğinin genel anlamda yükümlülüklerine dair yeterli bir bilgiye sahip oldukları söylenebilir. Fakat, öğrencilerin öğretmenliğe atanma sürecinde olmaları, aynı zamanda aday öğretmenleri öğretmenlik mesleğinde başarılı olup olmayacakları konusunda endişelendirmektedir. Bu nedenle, yeni göreve başlayan öğretmen adayları olarak öğrencilerin başarılı bir şekilde bu mesleği yapıp yapamayacaklarına yönelik endişelerinin yüksek düzeyde olması gayet normal karşılanabilir (Taşgın, 2006).

Araştırmanın ikinci sorusu “ Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır? ” şeklinde belirlenmiştir. Anketten elde edilen veriler değerlendirilerek aritmetik ortalamaları, standart sapma değerleri ve t testi sonuçları Tablo-2’ de verilmiştir.

Tablo-2. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin cinsiyet değişkenine ait t-test sonuçları

Faktörler	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	Sd	t	P
Görev Merkezli Kaygı	Kız	147	39,95	10,92	183	1,53	.126
	Erkek	38	37,00	9,14			
Öğrenci Merkezli Kaygı	Kız	147	35,51	11,35	183	1,48	.142
	Erkek	38	32,52	10,20			
Ben merkezli Kaygı	Kız	147	36,72	12,45	183	2,10	.037
	Erkek	38	32,16	9,69			

Tablo-2 incelendiğinde, görev merkezli kaygı düzeylerine göre kızların puan ortalaması $\bar{x}= 39, 95$; erkeklerin puan ortalaması $\bar{x}= 37, 00$ [$t_{(183)}= 1, 53$; $p > .05$]; öğrenci merkezli kaygı düzeylerine göre kızların puan ortalaması $\bar{x}= 35, 51$ erkeklerin puan ortalaması $\bar{x}= 32, 52$ [$t_{(183)}= 1, 48$; $p > .05$] ve ben merkezli kaygı düzeylerine göre kızların puan ortalaması $\bar{x}= 36, 72$; erkeklerin puan ortalaması $\bar{x}= 32, 16$ [$t_{(183)}= 2, 10$; $p < .05$] olduğu görülmektedir. Buradaki sonuçlara göre, adayların görev ve öğrenci merkezli kaygı düzeylerine ait puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermemekte ancak ben merkezli kaygı düzeylerine göre ise, erkek adayların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Ayrıca, tablodan kızların mesleki kaygı düzeylerinin, ölçeğin her üç alt satırında da erkeklere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonucun, Çubukçu ve Dönmez (2011)’ in yaptıkları çalışmanın sonucu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Fakat, Uçak ve Bindak (2017)’ in yaptıkları çalışmanın sonucu ile farklılık gösterdiği görülmüştür.

Yapılan araştırmada, erkeklerin kaygı düzeylerinin kızlara oranla daha düşük çıkmasının beklenen bir sonuç olması; ailede ve çevre içinde toplumsal değerlere bağlılık bakımından kızların daha çok baskı gördüğü görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Burada temel etkenin; çevreden çekinmeleri, kendi öz güçlerine güvenmemeleri ve ebeveynlerin baskısı şeklinde olduğu söylenebilir. Günümüz toplumuna bakıldığında erkeler ile kızların yaşantılarında farklılıkların olduğu görülmektedir. Toplumsal değerler doğrultusunda erkeklerin kızlara nazaran daha rahat bir yaşam sürdürdükleri ifade edilebilir. Bu durum kızlar açısından bazı haklarının ellerinden alınması yönüyle rahatsızlık verici bir sonuç haline gelmektedir. Ayrıca kızlar için tabu olabilecek mevzular erkekler açısından normal karşılanabilmektedir. Bundan dolayı, yaşam doyumu bakımından erkeklerin kızlara oranla daha çok yaşam doyumuna sahip oldukları söylenebilir. Ancak bu durumda da kızların yaşadıkları

yabancılaştırmanın, sıkıntılarının ve engellemelerin o oranla daha fazla olacağı beklenmektedir (Bozdam, Taşgın, 2011).

Araştırmanın üçüncü sorusu “ Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygıları mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Anketten elde edilen veriler değerlendirilerek verilerin aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo-3’ te verilmiştir.

Tablo-3. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mezuniyetlerine göre mesleki kaygı düzeylerine ilişkin sonuçlar

Faktörler	Lise türü	n	$\bar{x}$	Ss	F	P
Görev Merkezli Kaygı	Anadolu Lisesi	97	38.16	10,76	3.38	.036
	Genel lise	76	41.56	10,59		
	Meslek Lisesi	12	34.92	6,83		
Öğrenci Merkezli Kaygı	Anadolu Lisesi	97	34.32	11,10	.94	.391
	Genel lise	76	36.09	11,41		
	Meslek Lisesi	12	32.08	10,14		
Ben merkezli Kaygı	Anadolu Lisesi	97	35.09	11,66	1.15	.318
	Genel lise	76	37.20	12,76		
	Meslek Lisesi	12	32.41	10,12		

Tablo-3 incelendiğinde, görev merkezli kaygı düzeylerine göre Anadolu lisesinden mezun olan öğrencilerin puan ortalaması $\bar{x}= 38, 16$; Genel liseden mezun olan öğrencilerin puan ortalaması $\bar{x}= 41, 56$ ve Meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 34, 92$ [$F_{(2-182)} = 3, 38$; $p < 0.05$] olduğu görülmektedir. Öğrenciye yönelik kaygı düzeylerine bakıldığında Anadolu lisesi mezunu öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 34, 32$; Genel liseden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 36, 09$ ve Meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 32, 08$ [$F_{(2-182)} = 0, 94$; $p > 0.05$] olduğu görülmektedir. Ayrıca ben merkezli kaygı düzeyine göre Anadolu lisesi mezunlarının puan ortalamasının $\bar{x}= 35, 09$; Genel liseden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 37, 20$ ve Meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 32, 41$ [$F_{(2-182)} = 1, 15$; $p > 0.05$] olarak hesaplandığı görülmektedir. Buna göre, genel lise mezunlarının mesleki kaygıları ölçeğin her üç faktöründe de diğer lise mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu farkın anlamlılığını tespit etmek için de Scheffe testi uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre adayların öğrenci ve ben merkezli kaygı seviyelerine yönelik puan ortalamalarının anlamı olarak farklılık göstermediği, fakat görev merkezli kaygı seviyelerine bakıldığında ise puan ortalamalarının meslek lisesi mezunu öğrencilerin lehine anlamlı olarak farklılaştığı görülmektedir [$F_{(2-182)} = 3, 38$; $p < 0.05$].

Dursun ve Karagün (2012)' ün yaptıkları çalışmada da; yapılan çalışmanın sonucuna benzer olarak ölçeğin her üç alt satırında da genel lise mezunlarının mesleki kaygılarının diğer lise mezunlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın dördüncü sorusu “ Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri yaşa göre farklılaşmakta mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Anketten elde edilen veriler değerlendirilerek aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo-4’ te verilmiştir.

Tablo-4. Fen bilimleri öğretmeni adaylarının yaşlarına göre mesleki kaygı düzeylerine ilişkin sonuçlar

Faktörler	Yaş	n	$\bar{x}$	Ss	F	P
Görev Merkezli Kaygı	18-20 yaş	73	38,11	10,82	1,063	.348
	21-23 yaş	99	39,90	10,45		
	24-26 yaş	13	42,08	10,85		
Öğrenci Merkezli Kaygı	18-20 yaş	73	33,26	11,95	1,636	.198
	21-23 yaş	99	35,67	10,64		
	24-26 yaş	13	38,31	9,92		
Ben Merkezli Kaygı	18-20 yaş	73	34,90	12,71	1,113	.331
	21-23 yaş	99	35,84	11,65		
	24-26 yaş	13	40,31	11,10		

Tablo-4 incelendiğinde; görev merkezli kaygı seviyelerine göre, 18-20 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 38, 11$; 21-23 yaş arası öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 39, 90$; 24-26 yaş arası öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 42, 08$ [$F_{(2-182)} = 1, 063$; $p > 0. 05$] olduğu görülmektedir. Öğrenci merkezli kaygı düzeylerine göre, 18-20 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 33, 26$; 21-23 yaş arası öğrencilerin puan ortalamasının $\bar{x}= 35, 67$; 24-26 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 38, 31$ [$F_{(2-182)} = 1, 636$; $p > 0. 05$] olduğu görülmektedir. Ben merkezli kaygı düzeylerine göre, 18-20 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 34, 90$; 21-23 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 35, 84$; 24-26 yaş arası adayların puan ortalamasının $\bar{x}= 40, 31$ [$F_{(2-182)} = 1, 113$; $p > 0. 05$] olarak hesaplandığı görülmektedir. Buna göre, 24-26 yaş arası adayların mesleki kaygı düzeylerinin ölçeğin her üç faktöründe de diğer yaş grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buradan yaş grupları arasında öğrencilerin mesleki kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir, fakat Scheffe testi sonuçlarına göre bu farkın anlamlı olmadığı görülmektedir [$F_{(2-182)} = 1, 063$; $p > 0. 05$; $F_{(2-182)} = 1, 636$; $p > 0. 05$, $F_{(2-182)} = 1, 113$; $p > 0. 05$]. Ayrıca, adayların yaş değişkenine bakıldığında mesleki kaygıları üzerinde anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuç, Uçak ve Bindak (2017)' in yaptıkları çalışmanın sonucu ile benzerlik göstermektedir. Fakat Bozdam ve Taşğın (2011)' nin yaptıkları çalışmanın sonucu ile farklılık gösterdiği görülmektedir.

Bu sonuç doğrultusunda fen bilimleri öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının üst yaş grubunda daha yüksek olmasının nedenlerinden birinin, kendilerini hayata atılma konusunda gecikmiş hissetmelerinden kaynaklanmış olduğu söylenebilir. Toplumun kendisinden beklediği rolde başarıya daha yakın olanların daha fazla mesleki kaygı yaşadıkları ifade edilebilir (Uçak, Bindak, 2017).

4. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Mesleki kaygıların Fen bilimleri öğretmeni adaylarında bazı değişkenlere göre incelenmesine yönelik yapılan çalışmada elde edilen sonuçlara aşağıda değinilmiştir. Ölçekten alınan ortalama puanlara göre, adayların görev merkezli kaygı puanlarına ait ortalamaların yüksek ve ben merkezli kaygılarına ait puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu görülmüştür. Ölçeğin geneline göre ise öğretmen adaylarının mesleklerine yönelik kaygı düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Cinsiyet değişkenine göre; adayların görev ve öğrenci merkezli kaygılarına ait puanlarının ortalamalarında anlamlı bir farklılığın olmadığı, ancak ben merkezli kaygılarına yönelik ise erkek öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür. Erkeklerin kaygı düzeylerinin kızlara oranla daha düşük çıkmasının beklenen bir sonuç olması; ailede ve çevre içinde toplumsal değerlere bağlılık bakımından kızların daha çok baskı gördüğü görüşünü ortaya çıkarmaktadır. Burada temel etkenin; çevreden çekinmeleri, kendi öz güçlerine güvenmemeleri ve ebeveynlerin baskısı şeklinde olduğu söylenebilir. Günümüz toplumuna bakıldığında erkeler ile kızların yaşantılarında farklılıkların olduğu görülmektedir. Toplumsal değerler doğrultusunda erkeklerin kızlara nazaran daha rahat bir yaşam sürdürdükleri ifade edilebilir. Bu durum kızlar açısından bazı haklarının ellerinden alınması yönüyle rahatsızlık verici bir sonuç haline gelmektedir.

Mesleki kaygı düzeylerine göre Fen bilimleri öğretmeni adaylarının mezun oldukları lise türü değişkenine bakıldığında ise; adayların mesleki kaygılarında, öğrenci ve ben merkezli kaygı düzeylerinde anlamlı bir farklılığın olmadığı, fakat görev merkezli kaygılarında ise meslek lisesi mezunlarının lehine yönelik anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür. Bu durum Meslek lisesi mezunu adayların atanamama durumunda önceden sahip oldukları meslekleri devam ettirebilme ihtimalinin olması geçerli bir sebep olarak gösterilebilir.

Mesleki kaygı düzeyleri yaş değişkenine göre incelendiğinde, 24-26 yaş arasındaki öğretmen adaylarının mesleki kaygıları ölçeğin her üç alt boyutunda da diğer yaş grubundaki öğretmen adaylarına göre daha yüksek olduğu, bunun ise istatistiksel olarak anlamlı olmadığı düşünülebilir. Bu yaş grubunun kendilerini hayata atılma konusunda gecikmiş hissetmelerinden kaynaklanmış olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmada elde edilen sonuçlara göre, Fen bilimleri Öğretmeni adaylarının mesleki kaygılarına ilişkin aşağıdaki önerilere yer verilebilir.

1. Yapılan araştırma Eğitim Fakültesinde okuyan ilköğretim fen bilimleri öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Benzer çalışma diğer öğretmen adayları üzerinde de yapılarak çalışma alanı genişletilip, elde edilen sonuçlar karşılaştırılabilir.

2. Bu çalışmada fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleklerine yönelik kaygılarının cinsiyet, lise türü ve yaş değişkenleri göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Benzer çalışma daha farklı değişkenler eklenerek te yapılabilir.

3. Araştırma sonucunda fen bilimleri öğretmeni adaylarının mesleki kaygı düzeyleri cinsiyet değişkenine göre, ben merkezli kaygı boyutunda erkek öğrencilerin lehine ve lise türü değişkenine göre ise, görev merkezli kaygı boyutunda meslek lisesi mezunlarının lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu farklılığın nedenleri belirlenip, yorumlanabilir.

4. Kaliteli bir eğitim kaygı düzeyini minimize edecektir. Böyle bir eğitim ise, daha iyi bir formasyon eğitimini gerektirecektir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerindeki özellikle formasyon eğitimine daha çok önem verilmelidir.

---

5. KAYNAKÇA

- Bozdam, A., Taşğın, Ö. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenlere açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(1), 44-53. Erişim adresi: <https://doi.org/10.17494/ogusbd.548291>
- Borich, G. (1996). *Effective Teaching Methods* (3rd.Ed.), Englewoods, Nj; Prentice- Hall, Inc.
- Cabi, E., Yalçınalp, S. (2013). Öğretmen adaylarına yönelik mesleki kaygı ölçeği (MKÖ): geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 85-96. Erişim adresi: <http://www.efdergi.hacettepe.edu.tr>
- Çelen, A., Bulut, D. (2015). Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleğe yönelik kaygılarının belirlenmesi (AİBÜ ÖRNEĞİ). *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 247-261. Erişim adresi: <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-571174>
- Çubukçu, Z., Dönmez, A. (2011). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(1), 3-25. Erişim adresi: http://eku.comu.edu.tr/index/7/1/zcubukcu_adonmez.pdf
- Dilmaç, O. (2010). Öğretmen adaylarının kaygı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Güzel sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 34(24), 49-65. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ataunigsed/issue/2578/33191>
- Dursun, S., Karagün, E. (2012). Öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin incelenmesi: Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma. *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 93-112. Erişim adresi: <http://www.sosbildergi.kocaeli.edu.tr>
- Fuller, F.F., Parson, J.S. (1974). Concerns of teachers: recent research on two assessment instruments, (Eric Document Reproduction Service No: ED 093 987).
- Fuller, F.F. (1969). Concerns of teachers: a development conceptualization. *American Educational Research Journal*, 6(2), 207-226. Erişim adresi: <https://doi.org/10.3102/00028312006002207>
- Gümrükçü Bilgici, B., Deniz, Ü. (2016). Okul öncesi öğretmen adaylarının mesleki kaygılarının bazı demografik özelliklere göre incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 5(1), 53-70. Erişim adresi: <https://doi.org/10.30703/cije.321383>
- Kafkas, M.E., Açak, M., Çoban, B., Karademir, T. (2010). Beden eğitimi öğretmen adaylarının öz-yeterlik algıları ile mesleki kaygıları arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 93-111. Erişim adresi: <http://www.efdergi.inonu.edu.tr>
- Kalaycı, Ş. (2006). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. (Ş. Kalaycı. Der.) (2. Baskı), Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Erişim adresi: İlköğretim Online, 12(1), b:1-6, 2013. [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Karasar, N. (Ed.).(2002). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

- Öner, N., Le Compte, A. (1998). Durumluk/sürekli kaygı envanterinin el kitabı (2. Baskı) İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi yayınları.
- Rogan, J., Borich, G., Taylor, H. (1992). Validation of the stages of concern questionnaire. *Action in Teacher Education*, 14, 43-49. Erişim adresi: <http://kefdergi.kastamonu.edu.tr>
- Serin, M.K., Güneş, A.M., değirmenci, H. (2015). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları ile mesleğe yönelik kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 4(1), 21-34. Erişim adresi: <https://doi.org/10.30703/cije.321360>
- Taşgın, Ö. (2006). Beden eğitimi ve spor yüksekokulunda okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(2), 679-686. Erişim adresi: <https://doi.org/10.30769/usbd.332204>
- Temiz, E. (2011). Güzel sanatlar eğitimi bölümü öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin cinsiyet ve alan değişkenleri açısından incelenmesi. *Journal of New World Sciences Academy*, 6(2). 303-310. Erişim aresi: www.newwsa.com
- Uçak, K., Bindak, R. (2017). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeyleri(Ondokuz Mayıs Üniversitesi örneği). *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 1(2), 44-54. Erişim aresi: <https://doi.org/10.30769/usbd.332204>
- Ünalı, Ü.E., Alaz, A. (2008). Coğrafya öğretmenliğinde okuyan öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 1-13. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eku/issue/5451/73839>
- Varol, Y.K., Erbaş, M.K., Ünlü, H. (2014). Beden eğitimi öğretmen adaylarının mesleki kaygı düzeylerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarını yordalama gücü. *Ankara Üniversitesi Spor Bil. Fakültesi Dergisi*, 12(2), 113-123. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bsd/issue/53468/711650>

Extended Abstract

One of the most important stakeholders in the preparation of education and training environments for education is the teacher. Educating teachers in the best way will significantly reduce problems in teaching environments. The increasing problems in the education environment can adversely affect the anxiety levels of all stakeholders in this environment. Therefore, all aspects of the characteristics of the environments in which the teachers are trained should be examined and solutions should be determined. It is important to consider anxiety, occupational anxiety levels or other types of anxiety within this framework for teacher candidates in order to find different solutions to the problems encountered in science teacher training. It can be said that anxiety provides information about the efficacy beliefs of physical and emotional states such as stress, excitement and moods. People can increase their level of confidence by the emotional situations they experience when planning an action. Strong emotional responses to a task give clues as to whether the outcome will be successful or unsuccessful. When they experience negative thoughts and fears about their professional competence, these emotional responses can reduce self-efficacy and lead to additional stress and distress that causes feared poor performance. Besides, anxiety; It is expressed as the mood created by the emotions that affect the person adversely. It is generally stated that people express anxiety with pessimism, failure, anxiety, hopelessness and confusion about the future. Despite the negative aspects of anxiety, it also has stimulating, protective and motivating properties. Examples such as injury, pain, punishment, separation, disappointment, anxiety, stimulation, precautionary measures and anxiety to fail more easily if it is experienced, referring to more studies with the concern of failure and failure. This situation shows that anxiety is not a feeling to be avoided. However, it is stated that negative anxiety, which complicates the learning process and prevents success, and positive anxiety that causes individuals to achieve success above their natural actions. It can be said that positive anxiety motivates the individual to reach important positions in the society and makes him eager to learn. It is expressed that when positive anxiety is not managed well by the individual, he will feel that he will fail no matter how much he tries, and he will become the prisoner of anxiety and reveal less than he can achieve.

The important thing is to prevent the growth of anxiety in any profession which may prevent the execution of the profession. In our country, from elementary to university, students are placed in areas where they will receive education through many exams. Being placed in different areas than they desired does not eliminate these concerns. On the contrary, it causes a continual future anxiety. Today, most teacher candidates' concerns are more likely whether they will be assigned to the task or not. The students in the last year of the faculties think that after graduation, they are in one of the most important periods of their lives, which will be the beginning of their work life or unemployment. The belief that he may face continuous failure becomes widespread in this period. For this reason, many things that need to be done are either not done or delayed. Although anxiety is known to trigger success in some periods, it should be remembered that it is among the most important reasons for failure. High anxiety in candidates preparing for the KPSS exam may lead to failure. In this context, it is thought that determining the level of anxiety that affects the education of the candidates positively or negatively and which will shape their future lives in the process of training an effective teacher will contribute positively to the success of the education. From this point of view, it can be said that examining the causes of anxiety and solution proposals

by determining the anxiety levels of candidates for non-appointment will be an important step taken to improve the quality of education. The aim of this study is to examine the professional anxiety levels of prospective science teachers according to some variables. It is stated that teachers' anxiety about the profession intensifies at certain points at certain times. Accordingly, it is stated that anxieties such as “self - centered anxieties, “ task - centered anxieties, “ “student - centered anxieties” are grouped under three groups. In this study, where the science teachers' professional concerns were investigated; The answer to the question of the level of professional anxiety the candidates have in terms of their anxiety areas and whether their professional anxiety varies significantly according to gender, high school type and age variable they graduated from.

As a result; it is seen that the teacher-centered anxiety point average of teacher candidates is high and the self-centered anxiety point average is low. Overall, professional anxiety levels were moderate. This level did not differ significantly in all three factors by age variable. It is observed that the mean scores of task-centered and student-centered anxiety levels do not differ according to the gender variable, but they differ significantly according to the self-centered anxiety levels. According to the high school variable; The mean scores of student-centered and self-centered anxiety levels do not differ significantly. However, according to task-centered anxiety levels, it is seen that they differ significantly in favor of vocational high school graduates. Some suggestions are presented based on the results obtained.